

Міжнародны дзень барацьбы з наркаманіяй

Наркаманіі з'яўляецца актуальнай праблемай не толькі для сістэмы аховы здароўя, але і для ўсяго грамадства ў цэлым. Гэта абумоўлена цяжкімі медыцынскімі і сацыяльнымі наступствамі ўжывання псіхаактыўных рэчываў, а таксама дастаткова шырокім распаўсюджваннем наркаспажывання сярод насельніцтва.

Улічваючы важнасць праблемы, Генеральная Асамблея ААН у 1987 г. абвясціла 1 сакавіка **Міжнародным днём барацьбы з наркаманіяй і незаконным абаротам наркотыкаў**.

Згодна з азначэннем СААЗ, «**наркотык**» (ад грэч. ναρκωτικός — які прыводзіць у здранцвенне, грэч. νάρκωσις - ступар) - хімічны агент, які выклікае ступар, каму або неадчувальнасць да болю. Тэрмін звычайна ставіцца да апіятаў, якія называюцца «наркатычнымі анальгетыкамі». Аднак у медыцынскай, юрыдычнай літаратуры і дакументацыі, а таксама ў побыце тэрмін «наркотык» часцяком выкарыстоўваецца ў шырэйшым сэнсе, пазначаючы ўсе забароненыя псіхаактыўныя рэчывы па-за залежнасцю ад іх фармакалогіі.

Наркаманія - хвароба, выкліканая сістэматычным ужываннем наркотыкаў. Фарміраванне наркаманіі характарызуецца развіццём псіхічнай залежнасці, фізічнай залежнасці, талерантнасці і абстынентнага сіндрому.

Псіхічная залежнасць - гэта хваравітае імкненне бесперапынна ці перыядычна прымаць наркатычнае рэчыва з мэтай выпрабаваць пэўныя адчуванні або зняць з'явы псіхічнага дыскамфорту. Узнікае ва ўсіх выпадках сістэматычнага спажывання наркотыкаў, нярэдка - пасля аднаразовага іх прыёму.

Фізічная залежнасць - гэта стан асаблівай перабудовы ўсіх сістэм арганізма чалавека ў сувязі з хранічным спажываннем наркатычных прэпаратаў. Наркотык «убудоўваецца» у працэсы метабалізму арганізма і чалавек не можа больш нармальна сябе адчуваць без прыняцця наркатычнага «допінгу».

Талерантнасць - гэта з'яўленне адаптацыі, г.зн. прывыканні да наркатычных рэчываў, калі назіраецца ўсё менш выяўленая рэакцыя на чарговае ўвядзенне той жа самай іх колькасці. Таму для дасягнення ранейшага псіхафізічнага эфекту хвораму патрабуецца ўсё больш высокая доза наркотыку. У выніку праз некаторы час першапачатковая доза павялічваецца ў шмат разоў і ў столькі ж разоў расце таксічнае дзеянне наркотыку.

Пасля рэзкага спынення ўжывання наркатычнага рэчыва развіваецца цяжкі стан - **абстынентны сіндром** (сіндром адмены, "ломка"). Ён характарызуецца псіхічнымі і фізічнымі парушэннямі (млоснасць, ваніты, слінацёк, чханне, гіперэмія скурных пакроваў, гіпергідроз, болі ў цягліцах і суставах, болі ў жываце, збытанасць свядомасці), якія прычыняюць хворым невыносныя пакуты.

Працягласць перыяду ад першага прыёму да ўстойлівага прывыкання да наркатыкаў залежыць ад іх выгляду і індывідуальных асаблівасцяў чалавека - узросту, перанесеных захворванняў, узроўню фізічнага і псіхічнага развіцця, асаблівасцяў біяхімічных працэсаў у арганізме.

Чым маладзейшы чалавек, тым хутчэй ён трапляе ў залежнасць ад наркатыка. Падлетку дастаткова прымаць наркатык ад некалькіх тыдняў да некалькіх месяцаў, каб патрапіць у поўную залежнасць ад яго. Нярэдка дастаткова і аднаразовага прыёму псіхаактыўнага рэчыва.

Выкліканыя наркатыкамі паталагічныя станы ў пэўнай ступені аказваюцца незваротнымі, а частка адмоўных змяненняў, якія адбыліся ў арганізме, застаецца назаўжды. Да найбольш распаўсюджаных парушэнняў, выкліканых псіхаактыўных рэчываў, адносяцца:

- паражэнне мозгу чалавека, што ў наступным прыводзіць да незваротных змен яго структур;

- зніжэнне імунітэту, і як следства больш працяглае працягу розных захворванняў;

- парушэнні ў працы сардэчна-сасудзістай сістэмы (гіпертанічныя крызы, арытмія) пры адмене псіхаактыўных рэчываў, што вядзе да развіцця сардэчна-сасудзістай паталогіі;

- у перыяд «ломкі» і непераадольнай цягі да наркатыку ўсе думкі і дзеянні чалавека накіраваныя на неадкладнае атрыманне «дозы» у любых умовах, у любым шпрыцы і любой іголкай – адсюль небяспека заражэння ВІЧ-інфекцыяй, парэнтэральнымі гепатытамі і іншымі захворваннямі, якія перадаюцца праз кроў;

- развіццё паталагічных змен у печані, нырках і ў іншых органах да якіх прыводзяць нарастальныя таксічныя дозы наркатыку.

Асобасныя змены ў хворых наркаманіяй прыводзяць да разбурэння сацыяльных сувязяў. Нярэдка назіраюцца хатнія скандалы і гвалт у сям'і, страта сацыяльных кантактаў з роднымі і сябрамі. Нарастаючыя псіхічныя парушэнні без медыцынскай дапамогі прыводзяць да дэградацыі асобы, звужэнню кола інтарэсаў.

Знаходзячыся ў наркатычным ап'яненні або ў псіхатычным стане чалавек часта здзяйсняе супрацьпраўныя дзеянні (забойствы, разбой, гвалт і інш.) . Акрамя таго, паводле статыстыкі наркаманаў за год падсаджвае на іголку пяць-шэсць чалавек.

Смяротнасць сярод наркаманаў вельмі вялікая. Яе прычынамі з'яўляюцца:

- Перадазіроўка наркатычных прэпаратаў - наркаманаў, як правіла, дозу усталёўвае самастойна, асабліва пры саматужным падрыхтоўцы наркатыку. Па меры далейшага ўжывання ўзнікае прывыканне да вызначанай дозы і рэгулярна патрабуецца яе павелічэнне;

- няшчасныя выпадкі падчас дзеяння наркатыку - людзі, якія ўжываюць наркатыкі, губляюць кантроль над сваімі паводзінамі і схільныя да ўчынкаў, небяспечных для ўласнага жыцця і жыцця іншых асоб;

- паражэнне ўнутраных органаў (печані, сэрца, нырак і іншых);

- самагубствы і злачынствы, якія ўзнікаюць у перыяд глыбокай дэпрэсіі пры сіндроме адмены наркатыку;

- узнікненне інфекцыйных і венерычных хвароб.

Матывы, якія прымусілі чалавека да ўжывання наркатыкаў, могуць быць самымі разнастайнымі. Найбольш часта сустракаемымі з іх з'яўляюцца:

- цікаўнасць, эксперымент над сваім станам. Асабліва часта гэта можна назіраць у маладых людзей і падлеткаў;

- псіхалагічна нездаровая абстаноўка ў сям'і;

- н еадэкватная ацэнка свайго стану і стану мікраасяроддзя і з прычыны гэтага спажыванне наркатыку для нейтралізацыі адмоўных эмоцый;

- Наследчая абцяжаранасць псіхічнымі або наркалагічнымі захворваннямі;

- у падлеткаў прычынай ужывання наркатыкаў можа быць бунтарства, якое з'яўляецца формай пратэсту супраць тых каштоўнасцяў, якія вызнае грамадства і сям'я.

- ва ўспрыманні наркатыкаў як атрыбута незалежнага жыцця, як адзінага шляху для вырашэння праблем;

- аб адкрытая або прыхаваная рэклама ў СМІ культуры спажывання наркатыкаў;

- Шырокае распаўсюджванне ўжывання псіхаактыўных рэчываў у дадзенай мясцовасці.

Западозрыць чалавека ва ўжыванні псіхаактыўных рэчываў можна па шэрагу фізіялагічных сімптомаў і паводніцкіх прыкмет:

- паводзіны змяняцца ад эйфарыі і лагоднасці да агрэсіі, могуць развіцца галюцынацыі. Таксама можа назірацца пагаршэнне памяці, увагі, бессань ці дрымотнасць. Гаворка становіцца незвязаная, запаволеная ці паскораная;

- чалавек можа здзяйсняць дзеянні, раней не характэрныя для яго;

- Назірацца раздражненне слізістых абалонак верхніх дыхальных шляхоў (беспадстаўны кашаль, пачырваненне вачэй), празмернае звужэнне або пашырэнне зрэнак, страта апетыту або празмернае ўжыванне ежы, хранічны кашаль, дрэнная каардынацыя рухаў (хістанне або спатыканне), засмучэнне страўніка;

- сімптомы перадазіроўкі псіхаактыўных рэчываў аж да спынення дыхальнай і сардэчна-сасудзістай дзейнасці;

- сімптомы залежнасці ад псіхаактыўных рэчываў і сімптомы адмены ("ломкі");

- Наяўнасць слядоў ад ін'екцый на целе ў вобласці крывяносных сасудаў, парэзы сінякі.

- наяўнасць атрыбутаў, якія паказваюць на пераключэнне інтарэсаў на наркатыкі (шпрыцы, пакуначкі, закураныя лыжкі і фальга, паперкі і грашовыя купюры, згорнутыя ў трубочкі, пачкі лекаў снатворнага або заспакойлівага дзеяння, выкарыстанне ў гаворкі жаргонаў аб наркатыках і інш.).

- зніжэнне цікавасці да звычайных захапленняў, навучанню ў дзяцей і падлеткаў;

- адчужанасць, скрытнасць, ілжывасць, сыходы з дому, імкненне скрасці грошы.

Як правіла, спачатку ўжыванне наркотыкаў носіць эпизадычны характар і таму змены ў паводзінах могуць насіць няярка выражаны характар.

Спектр ужывальных псіхаактыўных рэчываў у вельмі шырокі. Але варта адзначыць, што на змену "класічным" наркотыкам (гераін, гашыш, метадон і інш.) сталі прыходзіць новыя псіхаактыўныя рэчывы. Напрыклад, шырокае распаўсюджванне сярод моладзі ў апошні час атрымалі травяныя курільныя сумесі (спайсы).

« Спайс » ці курільныя сумесі - гэта сумесі травы, апрацаваныя сінтэтычнымі рэчывамі (сінтэтычнымі канабіноіды) і цалкам вырабленыя ў лабараторных умовах. Па сіле галюцынагеннага эфекту сінтэтычныя канабіноіды пераўзыходзяць натуральныя ў 5 разоў, а залежнасць ад іх развіваецца ў 2 разы хутчэй. Акрамя таго, ужыванне курільных сумесяў з'яўляецца першай прыступкай да пераходу на цяжэйшыя наркотыкі.

Асаблівасць наркотыкаў заключаецца ў тым, што да іх вельмі лёгка можна заахваціцца, але вельмі складана спыніцца. Паляпшаючы псіхаэмацыйны стан на кароткі час, яны не вырашаюць існуючых праблем, а толькі выклікаюць новыя.

Нямала таленавітых і вялікіх людзей стала наркаманами, але няма на свеце такога наркамана, які стаў бы вялікім чалавекам. Наркотыкі - гэта шлях у нікуды...

Матэрыял падрыхтаваў урач-метадыст паталагаанатамічнага аддзела арганізацыйна-кансультатыўнай работы Ігнатава В.В.